

TSÖLIAAKIA SERODIAGNOSTIKA

Lühendid	<p>S-tTG IgA – koe transglutaminaasi vastane IgA seerumis S,P-EMA IgA – endomüüsiiumivastane IgA plasmas S,P-AGA IgA – gliadiinivastane (deamideeritud) IgA plasmas S,P-AGA IgG – gliadiinivastane (deamideeritud) IgG plasmas</p>
Mõiste	<p>Tsöliaakia ehk gluteenenteropaatia on peensoole limaskesta autoimmuunse geneesiga põletikuline haigus, mida iseloomustab limaskesta hattude kahjustus koos sellest tingitud malabsorptsioonisündroomiga. Haigus on levinud üle kogu maailma. Viimase 20 a jooksul on uute diagnoositud haigusjuhtude arv oluliselt kasvanud kuid endiselt on enamus haigeid avastamata. Esinemissagedus Euroopas keskmiselt 1%, Eestis 0,34% elanikkonnast.</p> <p>Tsöliaakia risk on seotud HLA-DQ2 ja HLA- DQ8 geenide esinemisega ja gluteenirikka toiduga.</p> <p>Tsöliaakia sümptomid</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Täiskasvanutel: väsimus, nõrkus, krooniline diarröa, kaalukaotus, kõhupuhitus ning malabsorptsioonist tingitud probleemid: vitamiinide ja mineraalainete defitsiit, raua defitsiit, osteoporoos, hüpoproteineemia korral ka tursed. 2. Lastel: kasvupeetus, kaalukaotus, oksendamine, krooniline diarröa, kõhu ettevõlvumine puhituse tõttu, rauavaegusaneemia, lihaste kõhetumine, tursed, ärrituvus, tusasus. <p>Haigus on tugevalt seotud nahanähtudega – <i>dermatitis herpetiformis</i>.</p> <p>Tsöliaakia serodiagnostika algoritm soovib esmase uuringuna S-tTG IgA koos immuunglobuliin A-ga (S-IgA), et välistada IgA defitsiiti. ITK Kesklaboris tTG IgA ja AGA IgA määramiseks kasutatavad meetodid tuvastavad IgA puudumise patsiendi proovis ning juhul kui proovis ei leidu IgA-d piisavalt, väljastab labor vastusena vastava kommentaari.</p> <p>tTG IgA positiivse tulemuse kinnitamiseks või piiripealsete tulemuste korral soovitatakse määrata lisaks EMA IgA, AGA IgA, AGA IgG, IgA defitsiidiga isikutel AGA IgG.</p> <p>< 2 a lastel on esmaseks uuringuks AGA IgA ja AGA IgG.</p> <p>Haiguse kulu - soole limaskesta kahjustuse ja gluteenivaba dieedi edukuse - monitoorimiseks soovitatakse tTG IgA ja AGA IgA määramist esimesel aastal iga 3-6 kuu järel ja edaspidi üks kord aastas.</p>
Näidustused P-tTG IgA, P-EMA IgA, P-AGA IgA P-AGA IgG	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Tsöliaakia diagnostika ▪ Duodenaalbiopsia näidustuse üle otsustamine ▪ Haiguse kulu jälgimine ▪ Tsöliaakia diagnostika IgA puudulikkuse korral
Proovivõtu vahendid	<p>Geeli ja hüübimisaktivaatoriga katsuti Geeli ja hepariiniga katsuti (v.a S-tTG IgA)</p>
Materjali säilivus ja transport	<p>Seerum, plasma: 2–8 °C 14 päeva, –20 °C 6 kuud</p>

Teostamise aeg ja koht	Kaks korda nädalas, immuunanaluüsi labor, Ravi 18
Mõõtmismeetod	S,P-EMA IgA - Kaudne immuunfluorestsentsmikroskoopia S-tTG IgA S,P-AGA IgA S,P-AGA IgG – Fluoroensüüm-immunomeetria
Referentsvahemikud	
S,P-EMA IgA	Negatiivne
S-tTG IgA S,P-AGA IgA S,P-AGA IgG	<7 kU/L – Negatiivne; 7 – 10 kU/L Piiripealne; >10 kU/L Positiivne
Tõlgendus	
Negatiivne	Puudub seroloogiline viide tsöliaakiale. Kui peensoole histoloogilise uuringu leid on iseloomulik tsöliaakiale, uurida HLA-DQ2 ja HLA- DQ8 geenide esinemist.
Positiivne	Kahtlus tsöliaakiale.
Piiripealne	Asümptomaatilisel patsiendil soovitatav kordusuuring 3-6 kuu pärast, eeldusel, et patsient tarvitab gluteeni. Sümptomaatilisel patsiendil on näidustatud peensoole biopsia, soovitatavalt peale gluteenirohket dieeti. P-tTG IgA, P-EMA IgA ja P-AGA IgA kontsentratsioonid vähenevad gluteenivaba dieedi korral 2–3 kuu möödudes ja dieedi lõpetamisel suureneb vastavate antikehade kontsentratsioon uuesti.
Konsultatsioon	Liisa Kuhi, Maarit Veski, Piret Kedars
HK hinnakirja koodid	66707 iga parameeter: P-tTG IgA, P-AGA IgA, P-AGA IgG 66712 P-EMA IgA
Kirjandus	<ol style="list-style-type: none"> 1. Celiac disease. World Gastroenterology Organisation Global Guidelines July 2016 2. Phadia 250 EliA GliadinDP IgA Well originaaljuhend 3. Phadia 250 EliA GliadinDP IgG Well originaaljuhend 4. Phadia 250 EliA Celikey IgA Well originaaljuhend 5. Euroimmun IIFT Mosaic: Liver (Monkey)/Oesophagus (Monkey)/Intestine (Monkey)/Gliadin (GAF-3X) originaaljuhend
Koostaja	Piret Kedars